

Divadlo

Dovoľte, aby sme Vás pozvali na divadlo. Nič nové, nič zvláštne, povieť si. A ani by nebolo, keby išlo o tradičné divadlo. Nič z toho ale v tomto prípade a pri tejto pozvánke nefunguje. A ako to už pri produkciách Prešporského divadla býva, všetko je inak. „Šialencov“, ktorí milujú divadlo a radi mu venujú svoj čas i energiu, je chvalabohu na Slovensku ešte dosť.

V dnešnom čísle venujeme pár riadkov predstaveniu „Tretia Farba Evy“ Prešporského divadla a jeho úspechu na medzinárodnom divadelnom festivale v Prahe. Rovnako si našu pozornosť zaslúžilo vynikajúce spracovanie textu Karla Čapka v réžii Boba Wilsona „Vec Makropulos“ v podaní hercov Národného divadla v Prahe.

Čo je **Apostrof**?

Festival sa usiluje o čo najpestrejšie zastúpenie divadelných žánrov i jednotlivých divadelne bohatých regiónov domácich i cudzozemských.

V programe sa objavili ako predstavenia výhradne činoherné, tak pohybové a multižánrové, monodráma, dobrodružný dokument i činoherná opera. Za túto možnosť volby vďaka rôznosti hracích priestorov v spolupracujúcich divadlách. Po stránke umeleckej sú preferované objavné netradičné predstavenia. Ponúka sa tu príležitosť predovšetkým divadelným súborom (hlavne autorským), ktorým nechýba invencia a odvaha, a ktoré vždy znovu hľadajú adekvátny divadelný jazyk k sprostredkovaniu kontaktu s publikom.

XIII. ročník Apostrofu ponúkol nielen rumunský činoherný Passport, ale i „činohernú operu“ slovenského Prešporského divadla. Indické divadlo Natak nás zaviedlo do pradávnej minulosti, zatiaľ čo maďarská Kompánia do žeravej súčasnosti. Na bicykli sme došli z USA až do Arábie a vedľa poľského monológu sme videli i slovenský „Polylog“. Nórsky (činoherný) pohľad na Proces Franza Kafku sme porovnávali s thajskou (pohybovou) inscenáciou na tému Premeny od rovnakého autora.

Opus Magnum

Tretia Farba Evy:

Prešporské divadlo reprezentovalo Slovensko na medzinárodnom divadelnom festivale Apostrof v Prahe. V divadle Na zábradlí a Nod Roxy potvrdilo svoje kvality v konkurencii svetových divadelných súborov, ohúrilo prítomných a odnieslo si cenu. Zároveň dostalo od zúčastnených súborov ponuku na účinkovanie v Česku, Nórsku, Maďarsku, Poľsku. Ako sa hovorí, doma nikto nie je prorokom. V čom je problém? Ako vždy vo financovaní. Súbor z Thajska, USA, Indie sú ako kultúrne vyslanci svojich krajín podporované štátom a reprezentujú svoje krajiny na medzinárodných festivaloch. Ako je to však u nás? Ministerstvo kultúry by malo rozdeľovať granty medzi „malé“, umelecky zamerané, nekomerčné divadlá, ktoré balansujú na hrane prežitia. Realita je však taká, že takéto typy divadiel dostanú z grantov len omrvinky a peniaze daňových poplatníkov sa vo veľkej miere presúvajú na komerčné projekty, ktoré si tak či tak na seba zarobia 30 až 50 euróym vstupným a pridelené prostriedky využívajú na mediálnu prezentáciu a predražené honoráre „umelcov“. Vo svete je bežné, že muzikáloví herci, sú rovnako dobrí herci, speváci, tanečníci, a muzikál na Broadway je skutočným muzikálom so všetkým, čo k nemu patrí. U nás je to tak, že v muzikáli účinkuje dobrý spevák, ktorý nevie hrať, alebo naopak, dobrý herec, ktorý nevie spevovať. A my si zaplatíme 50 EUR vstupné a myslíme si, že sme videli umenie. Omyl. Videli sme len marketingový produkt bez duše. Ale nie všetko je stratené, dobré divadlo si svojich divákov vie „vychovať“. My budeme dávať priestor v Gongu dobrým divadlám.

Prešporské divadlo sa vo svojej tvorbe snaží spájať rôzne druhy divadelného umenia. Tretia farba Evy je divadelné predstavenie, ktoré vo veľkej miere vychádza z opery. Účinkujúcimi však nie sú len operní speváci (sólita opery ND Daniel Čapkovič), ale predovšetkým činoherci a tanečníčka. Ide o spojenie činoherného, operného, tanečného, filmového a výtvarného prejavu spôsobom, aký je na našich javiskách ojedinelý a výnimočný. Okrem iného to znamená uplatniť vhodnú hlasovú a pohybovú techniku, ktorou sa jednotlivé postavy vyjadrujú. Spojiť prejav operného speváka, činohera a tanečníka tak, aby ich spoločné vystupovanie pôsobilo kompaktným dojmom. Bolo ťažké nájsť pomenovanie pre žáner tohto typu predstavenia. Najvýstižnejší je „činoherná opera“.

Ďalším prvkom v predstavení je použitie projekcie. Tá zohráva úlohu dominantného scénografického prvku, ktorý interaktívne komunikuje s účinkujúcimi. Príbeh vychádza zo vzťahov v rodine. Tri Evy, tri ženy, tri generácie jednej rodiny, ktorých osudy sa viažu k jednému mužovi – umelcovi, maliarovi. Rôzne tváre výchovy, láska, ktorá pôsobí až obmedzujúco, génový základ výtvarného talentu, revolta zo strany najmladšej Evy, až oidipovský príbeh, pretože postavy sú doslova zviazané s osudom... alebo je to len hlúpa náhoda? Predstaviteľom tohto osudového alebo náhodného, je akýsi Neznámy, ktorý do deja vstupuje ako nepomenovateľné „niečo“, čo vzťahy ovplyvňuje, zamotáva, postavy si ubližujú aj napriek snahe o „dobrý úmysel“. Prioritným zámerom bola snaha ponúknuť divákovi silný príbeh spracovaný osobitou a veľmi výraznou formou, vytvoriť netradičné multimediálne predstavenie, ktoré môže zvýšiť záujem divákov o estetické vnímanie, čo možno zároveň považovať za hlavný prínos divadelného projektu.

Judita Hansman o účinkovaní na medzinárodnom divadelnom festivale Apostrof v Prahe: „Tak sme ukončili sezónu, ako sa najlepšie dalo. Išli sme do Prahy na festival, hrali sme celým srdcom, získali sme cenu, nabrali nové skúsenosti, spoznali sme nové kontakty,

dostali pozvanie do okolitých krajín a Prešporské divadlo môže oddychovať. Vlastne, iba jeho hosťujúci herci. My ostatní musíme využiť čas na to, aby sme sa pokúsili zohnať prostriedky na novú hru. Ministerstvo kultúry totiž tohto roku na projekty malých divadiel vyčlenilo zúfalo málo prostriedkov. Bohužiaľ, nestačí to ani na to, aby sme pokryli náklady na scénu. Čo sa dá robiť, polepši si mega projekty, ktoré majú krytie aj z iných bohatých zdrojov. Pre nás nepochopiteľné, ale čo už. Nič sa nedá robiť, tohto roku budeme bez oddychu. Ale Apostrof nám dal aspoň na chvíľu zabudnúť na nehostinnosť domáceho prostredia.“ Nuž a vďaka čomu Prešporské divadlo u susedov zabodovalo? „Ide o ojedinelý spôsob spojenia činoherného, operného, tanečného, filmového a výtvarného prejavu.“

A tak si Prešporské divadlo zasa muselo overiť za hranicami, že ich práca má zmysel. I keď z reakcií divákov je to zrejme i tu u nás doma. A večný problém s priestorom a s peniazmi? „Ktovie. Možno raz pominie, alebo budeme radšej hrať vonku, kde je ešte kultúra veľmi dôležitou súčasťou spoločnosti. Ale kým si vyberieme, ktorá možnosť bude do budúcnosti aktuálna, už teraz pozývame divákov do Prešporského divadla.“

www.presporskedivadlo.sk

Robert Wilson Vec Makropulos

“Pustite si do svojho života niečo, čo sa volá fantázia. Počúvajte obrazy.”

Najočakávanejším premiérovým predstavením minulej sezóny v Národnom divadle v Prahe bola nepochybne Čapkova „Vec Makropulos“ v naštudovaní Roberta Wilsona. Pravdepodobne najslávnejší divadelný režisér súčasnosti, autor vyhraného štýlu a ohromujúceho vizuálneho rukopisu, sa ujal českého klasika. Naštudovanie hry sa stalo prvoradou udalosťou súčasného divadelného života v Česku a súčasne výnimočnou udalosťou v dejinách Národného divadla. Robert Wilson je špičkovým autorom svetovej divadelnej scény a je zrejme najvýznamnejšou osobnosťou, ktorá kedy v činohre Národného divadla pracovala. Wilsonove divadelné diela majú svojrázny rukopis, prekypujú originalitou

a zlúčením nezlúčiteľných prvkov avantgardy a klasického divadla. Výtvarné gesto, rytmus, pohyb, hudba a predovšetkým svetlo sú prvky, z ktorých Wilson skladá neopakovateľnú podobu svojich inscenácií. Prelomovým dielom, ktorým sa preslávil, je dielo „The Black Rider“.

Záhadná a výnimočná hra

Vec Makropulos si získala Roberta Wilsona svojou tajomnosťou a prepracovaným, až detektívnym príbehom. „Myslím, že je nutné toto dielo znovu objaviť. Je to bláznivo zamotaný príbeh a mňa veľmi zaujala absurdita textu. Pripravil som netradičnú inscenáciu Veci Makropulos, ktorá bude so všetkými predchádzajúcimi neporovnateľná,“ povedal o hre Robert Wilson. Nakončo sú Wilsonove divadelné hry založené na práci so svetlom, podpísal sa veľkou mierou aj na svetelnom dizajne a scénografii. Unikátnym prvkom inscenácie je svetelná opona rozmeru 9 x 8 m, ktorá má na sebe 54 nezávisle ovládaných svetelných okruhov, ktorú Wilson sám navrhol.

Vec Makropulos – fantazmagorická a filozofujúca komédia Karla Čapka. Záhadná femme fatale Emilia Marty prevracia naruby život každého, s kým sa stretne. Prináša pohľad do sveta operných div, do sveta zdegenerovanej šľachty i malomeštiakov. Tajomstvo dlhovekosti bude navždy pochované. Volné autorské Wilsonove domýšľanie eruptívne chrlí všetku jeho režisérsku zbesilosť. Krédo má vlastne lapidárne: „Tešte sa zo scenérie, z architektonického usporiadania v čase a priestore, z hudby a pocitov, ktoré evokujú. Počúvajte obrazy. Každé gesto, každý pohyb hlavy a grimasa majú v celku nezameniteľné miesto. Čo sa valí na divákov v Stavovskom divadle je rozpútanosť a sila príbehu. Veľké obrazy a ich detaily na tému túžby po nesmrteľnosti a dezilúzia z ich napĺňania. Farby, tvary, svetlá – nesmierna sila vizualizácie, podporená hudbou Aleše Březiny. A samozrejme herecké výkony dosahujúce hranice virtuozity. Do úlohy záhadnej tristoročnej femme fatale Emilie Marty obsadil Wilson svoju dlhoročnú priateľku Soňu Červenou, s ktorou už v minulosti niekoľkokrát spolupracoval. V ďalších úlohách sa objavili Miroslav Donutil, Filip Rajmont, Václav Postránecký, Petr Pelzer, Pavla Beretová, Jan Bidlas, Milan Stehlík a Vladimír Javorský.